

2. Марунченко О. П. Інформаційна війна в сучасному політичному просторі : дис... канд. політ. наук. : 23.00.02. / Південноукраїнський національний педагогічний унів. ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2012. 208 с.
3. Сенченко О. Новітні війни з використанням інформаційно-психологічної зброї. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 8. С. 1–6.
4. Курбан О. Історія становлення та розвитку технологій інформаційних війн. *Вісник Книжкової палати*. 2016. № 4. С. 50–52.
5. Прозоров А. Ю. Особливості інформаційно-психологічного протиборства стародавніх часів. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2017. № 2 (22). С. 52–59.
6. Бондар Ю. Інформаційні війни на Стародавньому Сході. *Вісник Книжкової палати*. 2012. № 10. С. 38–45.
7. Феденко О. В. Інформаційно-психологічне протиборство у стародавні часи та в Середньовіччі. *Військово-науковий вісник Академії Сухопутних військ ім. Сагайдачного*. 2011. № 15. С. 119–130.
8. Куса І. Військова пропаганда Німеччини у Першій світовій війні. *Міжнародна зимова школа : Матеріали Міжнародної зимової школи Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Київ, 5–7 лютого 2014 р.)*. К.: КНУ імені Тараса Шевченка; інститут міжнародних відносин, 2014. С. 74–77.
9. Яшан О. Нацистська пропагандистська друкована продукція на території України (1941–1944 рр.). *Наукові записки: Серія «Історія»*. URL : <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/5620/1/Awan.pdf>
10. Джерелейко І. Зарубіжний досвід ведення інформаційної війни. *Актуальні питання документознавства та інформаційної діяльності: теорії та інновації*: матер. І Міжн. наук.-практ. конференції студентів, аспірантів та молодих науковців. Одеса, 2015. С. 253–257.
11. Радковець Ю. І. Ознаки технологій «гібридної війни» в агресивних діях Росії проти України. *Наука і оборона*. 2014. № 3. С. 36–42.
12. Горбулін В. П. «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу. *Стратегічні пріоритети : Національний інститут стратегічних досліджень*. 2014. № 4 (33). С. 5–10.
13. Гетьманчук М. П. «Гібридна війна» Росії проти України: інформаційний аспект. *Військово-науковий вісник*. 2017. Вип. 27. С. 296–307.

УДК 340.113-021.4(045)

ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ЯКОСТІ ЗАКОНУ

Д. Л. Драч, Т. В. Михайліна

Анотація. Статтю присвячено дослідженню поняття, сутності та значення якості закону. За допомогою загальнонаукових методів (аналіз, синтез, дедукція, індукція, діалектичний, системно-структурний метод) було з'ясовано сутність та значення якості закону; приватнонаукових (правове моделювання, правовий експеримент, правова компаративістика) – проаналізовано структурні характеристики якості закону; спеціальних (кібернетичний та синергетичний) – прослідковано закономірності впливу якості закону на правовідносини та реалізацію закону. Запропоновано власне визначення поняття «якість закону», з'ясовано сутність даної категорії шляхом аналізу наукових підходів, розкрито значення якості закону.

Ключові слова: якість закону, ефективність закону, юридична техніка, механізм правового регулювання.

Вступ. Якість закону є показником фактичної юридичної сили закону, тобто акумулює в собі систему тих його ознак, які є необхідними й достатніми для забезпечення здійснення належного функціонально-правового впливу останнього. Незважаючи на безпрецедентне значення якості закону, що виражається, зокрема, в її сприйнятті як основоположного фактора ефективності закону, її проблематика не є вичерпною. Так, різноманітні наукові підходи до розуміння якості закону зумовлюють плутанину щодо її справжньої сутності та визначення поняття, а її значення, основним результатом якого є забезпечення правопорядку, слід детально проаналізувати задля визначення ролі цієї теоретико-правової категорії в правовому вимірі.

Останні дослідження якості закону були проведені такими науковцями, як-от М. Кравченком, Л. Легін, П. Гуйван, Л. Лобойко, А. Мельник, І. Сурай, Р. Чорнолуцьким,

Н. Караченцевою та іншими. Однак проведених досліджень недостатньо, оскільки все ще залишається низка дискусійних питань у цій темі.

Метою статті є дослідження поняття, сутності та значення якості закону як теоретико-правової категорії.

Основний розділ. Загалом під якістю закону прийнято розуміти «його здатність правильно відтворювати у правових нормах специфіку регульованих ним суспільних відносин і безпосередньо регулювати відносини, запобігаючи негативним (тобто незаконним) соціальним діям учасників правовідносин» [1, с. 24], отже, вона виступає показником ефективності закону як регулятора суспільних відносин. Саме завдяки дотриманню якості закону створюються передумови для втілення його функціонального призначення у житті суспільства. Сутність якості закону виражається в певних підходах, до яких І. В. Суходубова відносить філософський, прикладний і комплексний [2, с. 62–63].

У межах філософського підходу увага акцентується на характерних рисах та внутрішній природі якості закону, що відрізняють її від інших явищ. Так, Р. В. Чернолуцький визначає якість закону як «сукупність властивостей, що є необхідно й іманентно властивими закону, що характеризують його як основний, належний та оптимальний регулятор суспільних відносин» [3, с. 31]. Звідси випливає, що якість закону є індикатором його ідеальної моделі, тобто важливою ознакою, зміст якої виражає його природу. Справді, ознаки якості закону мають індивідуалізуюче призначення, характеризуючи її сутність та відмежовуючи її від інших понять, водночас вони є невід'ємною складовою змісту якості закону. Разом з тим, така характеристика якості закону не відображає її функціональних особливостей, тобто не враховує значення цього явища, що зумовлює невиразність змісту філософського підходу.

Зміст прикладного підходу полягає у взаємозв'язку якості закону із його ефективністю, що зумовлює можливість виразити сутність досліджуваного явища його соціальним призначенням. На думку Т. С. Подорожної, якість конституції як основного закону держави «визначається ступенем впливу її норм на встановлення правового порядку, співвідноситься з поставленою метою правового регулювання на основі її положень і тими правовими засобами, що дозволяють досягти ефективного результату», інакше кажучи, якість конституції є одним з основних критеріїв її ефективності [4, с. 305]. З одного боку, такий підхід орієнтований на вираження ролі якості закону для забезпечення належного функціонування механізму правового регулювання загалом та закону зокрема, що є показником основної мети дотримання вимог якості закону. З іншого боку, логічний умовивід нашою думкою про те, що необхідні певні передумови для забезпечення реалізації таких функціональних призначень, які також є невід'ємною складовою характеристики сутності якості закону, що робить цей підхід також недостатньо обґрунтованим.

Комплексний підхід до розуміння якості закону об'єднує філософський та прикладний підходи, розкриваючи її сутність через взаємозв'язок ознак, природи та ефективності закону. Такий підхід спостерігається у поглядах А. А. Мельник, яка досліджує якість закону в техніко-юридичному аспекті, що «полягає в сукупності правових властивостей останнього щодо форми, характеризує ступінь його відповідності правилам і прийомам законодавчої техніки та сприяє оптимізації законотворчості й ефективності законодавства» [5, с. 42]. Звісно, система ознак якості закону формує його природу, зумовлену дотриманням правил юридичної техніки та «завірену» правовою експертизою, а взаємодія цих ознак дозволяє забезпечити ефективність права загалом, що проявляється в належному функціонуванні механізму правового регулювання суспільних відносин. Зважаючи на те, що комплексний підхід враховує ознаки, природу та функції якості закону, а також їх взаємодію, він видається найбільш доцільним для характеристики сутності якості закону.

Значення якості закону прослідковується у забезпеченні стабільності закону, його виконанні, регулюванні поведінки суб'єктів права, тобто якість закону має позитивний вплив на тривалість і усталеність регулятивного впливу закону на розвиток суспільних

відносин, дієвість й ефективність закону, формування правової культури й правової свідомості громадян, правомірність їх поведінки, створення конструктивної взаємодії громадськості з органами влади та громадську активність населення загалом [6, с. 29].

Так, дотримання правил юридичної техніки є однією з передумов забезпечення якості закону відповідно до встановлених критеріїв та вимог. Стабільність же закону є складовою високої якості закону і «характеризує його здатність бути адекватним регулятором суспільних відносин протягом тривалого часу без внесення до закону концептуальних (суттєвих) змін» [7, с. 168], не виключаючи можливості оновлення законодавчих положень з урахуванням потреб суспільства та тенденцій його розвитку. Високий рівень якості закону з моменту набрання ним чинності є гарантією його подальшої стабільності, що дозволить ефективно реалізовувати його регулятивно-охоронні функції протягом тривалого проміжку часу.

Крім того, «високий рівень розвитку законодавчої технології як невід'ємної частини законотворення значною мірою здатний забезпечити належну якість і ефективність усього законодавчого масиву, що, безумовно, має сприяти адекватному впливу законодавства на політичні, економічні та соціальні відносини в державі» [8, с. 54], тобто якість закону має визначальний вплив на його дієвість та ефективність. Дієвість закону забезпечується встановленням механізмів його впливу на суспільні відносини, що включають встановлені засоби, способи й методи дії на предмет, що підлягає врегулюванню, а його ефективність визначається співвідношенням мети й результату конкретного правового регулювання. У даному випадку дієвість та ефективність закону залежать від якості формулювання нормативних положень та, відповідно, точності їх тлумачення, адже воно суттєво позначається на реалізації закону.

Зважаючи на те, що «якість закону є забезпеченням стабільності та прогресу суспільства, що відображає досягнутий рівень юридичних знань, правових ідей, морально-правових цінностей, загальновизнаних норм та принципів міжнародного права» [5, с. 39], тобто є глобально важливим явищем, можна визначити роль якості закону для формування правової культури й правової свідомості громадян. Важливе значення має формальна визначеність положень закону, а саме прояв її зрозумілості та чіткості, що позначається на ставленні до права (правовій психології) та його відображенні в інтелектуальних концепціях (правовій ідеології), а також на результативності впливу права на його суб'єктів загалом.

Значення якості закону як спонукального впливу на правомірність поведінки громадян взаємопов'язане із динамічністю закону й полягає в «проектуванні на майбутнє можливої поведінки соціальних суб'єктів» [9]. Закон, що є джерелом права, де-факто уособлює правила поведінки, наділені юридичними ознаками, який консолідує критерії оцінки поведінки учасників правовідносин з точки зору їх відповідності нормам права, тобто визначає її як правомірну чи неправомірну, встановлюючи юридичні наслідки такого детермінування. Тому відповідність закону критеріям та вимогам його якості позначається переважно на мотивації до правомірного діяння.

Рівень якості закону має визначальний вплив і на державно-суспільні відносини, адже його управлінський та економіко-політичний аспекти [3, с. 31–32] передбачають особливості взаємодії громадськості та органів влади на основі законодавчого врегулювання правовідносин. Якість закону, в даному разі, суттєво впливає на ідентифікацію правового статусу учасників правовідносин між суспільством та державою та сутність політичної системи суспільства загалом, що є важливими складовими суспільно-політичного життя.

Якість закону також позначається і на громадській активності населення, яка залежить від правової культури, правової свідомості та політичної системи суспільства. Якість закону впливає на тлумачення його норм, які, у свою чергу, визначають права, свободи, обов'язки громадян та гарантії їх здійснення, що зумовлюють ту чи іншу поведінку – соціально активну, законослухняну, звичну, конформістську чи маргінальну, що прямо відображається на

громадській активності. Наприклад, проявом громадської активності є вплив населення на прийняття нормативно-правових актів, а якісне законодавство «постійно розвиває та вдосконалює форми впливу громадськості на їх прийняття, а також доповнює їх додатковими можливостями, які гарантують забезпечення здійснення такого впливу» [10, с. 18], адже воно впроваджує їх форми та методи, а якість законодавчого регулювання зумовлює певні особливості їх тлумачення та відповідно реалізації.

Висновки. Отже, під якістю закону слід розуміти теоретико-правову категорію, що характеризує рівень відповідності закону встановленим критеріям і вимогам, яка зумовлює його здатність достовірно відтворювати певні юридичні факти та, відповідно, впливати на їх перебіг, тобто якість закону є своєрідним індикатором ефективності останнього як регулятора суспільних відносин.

Філософський, прикладний та комплексний підходи відображають сутність якості закону шляхом зосередження уваги на певних її особливостях, а саме, характерних рисах та внутрішній природі цієї теоретико-правової категорії, її ефективності, а також взаємозв'язку вищевказаних критеріїв відповідно, що дало змогу вважати останній з підходів найбільш доцільним та обґрунтованим.

Значення якості закону виявляється в забезпеченні стабільності, дієвості й ефективності праворегулятивного впливу закону, формуванні правової культури й правової свідомості громадян, зумовленні мотивації до їх правомірної поведінки, створенні конструктивної взаємодії громадськості з органами влади та спонуканні до громадської активності населення.

Анотація. Стаття посвячена дослідженню поняття, сутності і значення якості закону. С допомогою общенаукових методів (аналіз, синтез, дедукція, індукція, діалектичний, системно-структурний метод) були виявлені сутність і значення якості закону; частіше наукових (правове моделювання, правовий експеримент, правова компаративістика) – проаналізовані структурні характеристики якості закону; спеціальних (кібернетичний і синергетичний) – розкриті закономірності впливу якості закону на правоотношення і реалізацію закону. Предложено своєрідне визначення поняття «якість закону», виявлена сутність даної категорії з допомогою аналізу наукових підходів, розкрито значення якості закону.

Ключові слова: якість закону, ефективність закону, юридична техніка, механізм правового регулювання.

Abstract. The paper is dedicated on researching of concept, essence and meaning of the quality of law. The essence and meaning of the quality of law are comprehended with using of general scientific methods (analysis, synthesis, deduction, induction, dialectical, system-structural method); the structural characteristics of the quality of law are analyzed with using of private science methods (legal modeling, legal experiment, legal comparative studies); the pattern of influence of quality of law on legal relations and implementation of law are followed with using of special methods (cybernetic and synergistic). The own definition of the concept «the quality of law» is suggested, the essence of this category is comprehended with using of analysis of scientific approaches, the meaning of the quality of law is revealed.

Key words: quality of law, effectiveness of law, legal technique, mechanism of legal regulation.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Стащенко А. Про науково-теоретичні проблеми якості закону як основи його ефективності. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 11. С. 23–27.
2. Суходубова І. В. Стабільність і динамізм законодавства: поняття, співвідношення, засоби забезпечення: монографія. Харків: Право, 2016. 228 с.
3. Чорнолуцький Р. В. Теоретичні проблеми підвищення якості законодавчих актів у нормотворчій (нормопроектній) діяльності. *Держава і право. Серія «Юридичні науки»*. зб. наук. праць. 2015. Вип. 67. С. 11–34.
4. Подорожна Т. С. Правовий порядок: теоретико-методологічні засади конституціоналізації: дис. ... доктора юрид. наук. Київ, 2017. 503 с.
5. Мельник А. А. Техніко-юридичний аспект якості закону. *Право і суспільство*. 2018. № 4. С. 38–43.
6. Артикуца Н. Якість закону як соціальна цінність. *Людина і закон: публічно-правовий вимір*: зб. наук. праць. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. «VII Прибузькі юридичні читання» (Миколаїв, 25–26 листопада 2011 р.). Миколаїв: Південний регіональний центр Національної академії правових наук України,

Миколаївський комплекс Національного університету «Одеська юридична академія», Європейська організація публічного права, 2011. С. 28–30.

7. Монастирський Д. А. Стабільність закону: поняття, сутність та фактори забезпечення: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 199 с.

8. Сурай І., Караченцева Н. Чинники якості законодавчої діяльності в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. Вип. 1 (28). С. 54–60.

9. Андреев А. В. Понятие качества закона и параметры, его определяющие. URL: http://adhdportal.com/book_3129_chapter_14_Ponjatie_kachestva_zakona_i_parametry_ego_opredelajushhie.html (дата звернення: 18.03.2020).

10. Нестерович В. Ф. Поняття форм впливу громадськості на прийняття нормативно-правових актів. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2016. № 2. С. 14–22.

УДК 349.2:364.3:331.5(477)(045)

ЩОДО КОЛА ОСІБ, ЯКІ МАЮТЬ ДОДАТКОВІ ГАРАНТІЇ У СПРИЯННІ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЮ

Т. О. Забейда, І. В. Чепис, Л. П. Амелічева

Анотація. У статті розглядаються особливості працевлаштування громадян, що мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштування, в умовах сучасності. Зокрема, приділяється увага таким категоріям громадян, як молодь, діти-сироти, особи з інвалідністю, учасники бойових дій та інші. Аналізується сучасний стан законодавства, що регулює ці питання і здійснюється пошук нових шляхів вирішення проблем, пов'язаних з цими категоріями громадян. Розроблено пропозиції щодо вдосконалення трудового законодавства у цій сфері.

Ключові слова: право на працю, додаткові гарантії, зайнятість, працевлаштування, безробіття.

Вступ. Конституція України, Кодекс законів про працю України гарантує кожному громадянину право на працю, яке включає в себе право на вільний вибір професії, роду занять і роботи, й забезпечується державою. Держава створює умови для ефективної зайнятості населення, сприяє працевлаштуванню, підготовці і підвищенню трудової кваліфікації, а при необхідності забезпечує перепідготовку осіб, вивільнюваних у результаті переходу на ринкову економіку. Реалії нашого часу показують, що в Україні високий рівень безробіття, в якому велику питому вагу займає безробіття осіб, що потребують саме додаткових гарантій у сприянні працевлаштування.

Дослідженню проблем, теоретичних засад та розробці практичних заходів щодо формування сучасних підходів для забезпечення державної політики зайнятості населення й правового регулювання відносин, тісно пов'язаних з трудовими в сфері зайнятості і працевлаштування присвятили свої праці вчені й практики, зокрема, Л. П. Амелічева [1], С. В. Вишневецька [2], В. В. Жернаков [3], М. І. Іншин [4], І. В. Лагутіна [5], П. Д. Пилипенко [6], С. М. Прилипко [7], Г. І. Чанишева [8], О. М. Ярошенко [9] й ін.

Метою даного дослідження є аналіз норм, що регулюють відносини, тісно пов'язані з трудовими в сфері зайнятості і працевлаштування категорій громадян, які мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштування.

Основна частина. Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб [10]. Забезпечення гарантій держави щодо прав громадян на працю та соціальний захист від безробіття в умовах існуючих викликів ринку праці, вимагає застосування нових підходів залучення до активної зайнятості населення, насамперед вразливих на ринку праці категорій громадян.

Центральне місце серед інституцій, які забезпечують гарантії держави щодо прав громадян на працю та соціальний захист від безробіття, займає Державна служба